УНИВЕРСИТЕТ
по Архитектура, Строителство и Геодезия
1046 София, бул. „Хр. Смирненски" № 1
Регистрационен индекс и дата
749 | 27.11.2025

Р Е Ц Е Н З И Я

от

Член-кореспондент на БАН, проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ

Ръководител катедра „Архитектура и урбанистика"
в Архитектурния факултет на
Варненския свободен университет „Черноризец Храбър", Варна

ОТНОСНО:

Дисертационния труд на ас. арх. АТАНАС ВАСИЛЕВ за получаване на образователна и научна степен „Доктор" по научна специалност (докторска програма) „Териториално и ландшафтно устройство и градоустройство", професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, катедра „Градоустройство", Архитектурен факултет (АФ), Университет по архитектура, строителство и геодезия (УАСГ), София.

Рецензията е представена в качеството ми на:

- **член на Научното жури,** назначено със Заповед № 842 от 10.11.2025 г. на Ректора на УАСГ, София, на основание на чл. 4, ал. 2 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), доклад на Декана на АФ и Протокол № 2 от 04.11.2025 г. от решение на Факултетния съвет, направено по предложение на катедра „Градоустройство", във връзка с процедурата за защита на дисертационен труд на **ас. арх. АТАНАС ВАСИЛЕВ**, докторант в задочна форма на обучение.
- **рецензент** по конкурса с решение на Научното жури от първото му заседание, проведено през ноември 2025 г.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд **арх. Атанас Василев** за присъждане на образователна и научна степен **„Доктор"** е на тема: **„ИНДУСТРИАЛНИ ПАРКОВЕ В Р. БЪЛГАРИЯ – УРБАНИСТИЧНИ АСПЕКТИ"** в научна специалност: „Териториално и ландшафтно устройство и градоустройство", професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия. Докторантът е разработил труда си в задочна форма на обучение в катедра „Градоустройство" в АФ на УАСГ. Научното изследване съдържа 48 фигури, 29 таблици, библиография и 3 приложения, с общ обем от 242 страници, от които 183 страници - основен текст. В библиографската справка са посочени 47 източника на кирилица и 35 източника на латиница, 23 нормативни документа и 27 електронни ресурса.

АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА.

Дисертационният труд е посветен на *„урбанистичните аспекти на индутриалните паркове в България в контекста им на съвременни производствени територии, поставени във фокуса на държавната политика за реиндустриализация и икономически растеж, чрез залагането им в нормативната уредба със Закона за индустриалните паркове от 2021 г. и предоставянето на широк кръг от инструменти за държавна финансова подкрепа и стимули за тяхното създаване и развитие".*

В България темата за индустриалните паркове през последните години става все по-актуална и е свързана с промяна на индустриалната политика, насочена към привличане на стратегически инвеститори.

Дисертантът правилно определя, че *„Индустриалните паркове са съвременен тип производствени територии, даващи възможност за бързо и улеснено реализиране на инвестиции в индустриалния сектор. Това се осъществява чрез точно зададени задължения и взаимоотношения на страните и лицата, участващи в тяхното създаване, опериране и функциониране, и чрез предоставяне на държавни финансови стимули и облекчения".*

Авторът разглежда съвременните характеристики на индустриалните паркове, свързани с устройството и изграждането им.

Достига до извода, че следва да се изявят и обосноват редица фактори (социални, икономически, урбанистични и др.), оказващи влияние върху разположението, управлението и развитието на индустриалните паркове, изхождайки от оптималното им функциониране.

Необходимостта от изследване на тези проблеми и апробацията им в реалното проектиране определят актуалността на дисертационния труд.

ОБЕКТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ са съвременните индустриални паркове в Р. България.

ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ са условията за оптимална териториална локализация на индустриални паркове в страната.

ОБХВАТЪТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ включва урбанистичните аспекти на индустриални паркове у нас.

ЦЕЛТА НА ИЗСЛЕДВАНЕ е разработване на градоустройствена концепция за оптимална локализация на индустриални паркове в Р. България, с оглед превръщането им в съвременни високотехнологични производствени територии, способстващи за привличане на български и чуждестранни инвестиции и достигане на ръст на икономическото развитие на страната.

За постигане на **ЦЕЛТА** в дисертационния труд са поставени следните основни изследователски **ЗАДАЧИ:**

- Систематизиране на определения за понятието „индустриален парк" и на видовете индустриални паркове. Извеждане на социално-икономическата обусловеност и на взаимните влияния между парковете и урбанизираната среда. Определяне на изисквания към индустриалните паркове.
- Изясняване на: различните видове съвременни производствени територии, вкл. на индустриалните паркове; тенденциите за планиране и проектиране на индустриалните паркове и терените за тяхната реализация; предимствата и стратегическите ползи от развитието им.
- Изследване на индустриалните паркове в България, вписани в Електронния регистър на индустриални паркове; анализ на съществуващото им състояние и идентифициране на проблемните области на развитие.
- Формулиране на съвременни постановки за локализация на индустриалните паркове; определяне на изисквания за целесъобразната им локализация и реализация; разработване на модели на индустриални паркове като компоненти на градоустройствената концепция за локализация.
- Аргументиране на предложения за усъвършенстване на нормативните документи и различните инструменти, свързани с оценката на индустриалния парк по набор от критерии за целесъобразността на неговата локализация.
- Експериментално прилагане на резултатите на изследването в конкретни териториални условия при различни реално изградени или в процес на реализация индустриални паркове.

ПОДХОД И МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕ. Дисертационният труд използва комплексен методичен подход, включващ **аналитико - синтезни методи.**

Анализът обхваща:

- Актуалното състояние на индустриалните паркове в практиката и техните характерни особености; взаимните влияния между индустриалните паркове и урбанизираната среда; основните изисквания към тях.
- Съвременните производствени територии и индустриалните паркове като такива, предимствата и стратегическите ползи от развитието им.
- Функциониращите индустриални паркове у нас и в чужбина.
- Нормативната уредба и стратегическите документи, свързани с индустриалните паркове, индустриалните политики, общите въпроси между индустриалните паркове и зони.
- Съществуващите модели, свързани с производствените територии, и съществуващи критериални системи за оценка.
- Историческото изследване на процесите на индустриализация в контекста на първите две индустриалните революции, които промениха развитието на света, и настъпилите икономически и урбанистични промени.
- Отражението на индустриализацията върху възникването и развитието на големи производствени територии и зараждането на индустриални паркове, както и процесите на индустриализация в България до 1990 г.

Синтезът включва:

- Формулиране на постановки за развитие на индустриалните паркове.
- Извеждане на критериална система за индустриални паркове и на градоустройствена концепция за оптимална локализация.
- Изявяване на: управленски подходи при планиране, изграждане и функциониране на индустриалните паркове; възможности за използване и прилагане на градоустройствената концепция за развитието им.

НАУЧНА ТЕЗА: Целесъобразната локализация на индустриалния парк е основен фактор за:

- създаване на благоприятни социално-икономически връзки и влияния със съществуващите урбанистични структури и техните обитатели;
- перспективно дългосрочно развитие на индустриалния парк;
- ускоряване на икономическия растеж на регионите и страната.

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД – състои от **седем части - въведение, пет основни части** и **заключение.**

Във **Въведението (Първа част)** е изяснена актуалността на проблема, очертани са це-лите и задачите на труда, конкретизирани са обектът и предметът на изслед-ване, формулирана е научната теза и са представени използваните методи на изследване.

Втората част – Теоретични аспекти е посветена на анализ на теорията, свързана с индустриалните паркове в литературата и в световната практика. Изяснена е терминологията по отношение на същността и видовете индустриални паркове и социално – икономическата им обусловеност. Изследвани са взаимните влияния между тях и урбанизираната среда. Систематизирани са изисквания по отношение на локализацията, териториалните особености и функционалната структура, социално-икономическите условия и управлението.

В **Третата част– Индустриализация – исторически преглед през фокуса на индустриалните революции** са разгледани процесите и етапите на индустриализацията. Внимание е обърнато на времето до Първата световна война, когато първите две индустриални революции изцяло и необратимо променят характера на общественото развитие. Изведени са технологичните, социално-икономическите и урбанистични трансформации, настъпили в резултат на индустриализацията, както и нейното влияние върху възникването на производствените територии. Разгледани са процесите на индустриализация в България и тяхната специфика през различните периоди. Посочени са примери за емблематични производствени сгради и комплекси, изградени през годините.

Четвъртата част – Съвременно състояние на индустриалните паркове включва анализ на нормативната уредба и стратегическите документи в България, свързани с индустриалните паркове и политиката за тяхното развитие. Обърнато е внимание на индустриалните зони и на връзката им с индустриалните паркове. Направено е изследване с насоченост към парковете, вписани в Електронния регистър на индустриалните паркове. Представени са проучвания, свързани с индустриалните политики извън България.

В **петата част – Градоустройствена концепция за локализа́ция на индустриален парк** е разработена концепция за локализация на индустриален парк в България, основаваща се на научен подход, със зададена теоретична и

практическа рамка. Създадени са **седем концептуални модела за локализация и реализация** на нови индустриални паркове, както и **три капиталови модела,** като за всеки от тях са посочени възможните силни и слаби страни на локализацията. Изведени са **критерии за оценка на локализацията** на индустриалните паркове, които са систематизирани в **шест основни групи** аспекти - териториални, теренни, функционални, планировъчни, екологични и социално-икономически. Предложен е метод за оценка на критериите.

Шестата част – Апробация на метода за оценка е с практическа насоченост. Разработеният метод за оценка на локализацията на индустриалните паркове е приложен за **шест територии – три функциониращи индустриални парка и три парка в процес на реализация.**

Седмата част е заключителната част на дисертационния труд. Представени са авторските приноси и възможностите за следващи разработки.

ПРИНОСИТЕ на дисертационния труд са в следните направления:
НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧНИ ПРИНОСИ включват:

- **Разработена е градоустройствена концепция за локализация на индустриалните паркове в Р. България,** която включва: Постановка с цел, задачи, обхват и принципи; Анализ на нормативни документи за влиянията между индустриалните паркове и урбанизираната среда; Основни изисквания за индустриалните паркове - съществуващи паркове в България и индустриални паркове в чужбина; Инструментариум, включващ модели за локализация на индустриалните паркове с оценка за възможните им позитиви и негативи.
- Предложена е **Методика за оценка** на локализацията на индустриални паркове, включваща авторски критерии за оценка на локализацията им, разпределени в шест основни групи, и метод за приложение;
- Систематизирани са различни определения за индустриален парк и е изведено **авторско определение за индустриален парк.**
- Структурирана е теоретичната постановка за индустриалните паркове като нови съвременни производствени територии и взаимното влияние между тях и урбанизираната среда, с отчитане на фактори, които оказват влияние върху тяхното развитие и функциониране. **Изяснени са видовете индустриални паркове.**

- Изведени са изисквания за целесъобразна **локализация** на индустриалните паркове, съобразно териториални, теренни, функционални, планировъчни, екологични и социално-икономически аспекти.

НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ са свързани с:

- Обосновано структуриране на състоянието на вписаните индустриални паркове в Регистъра на индустриалните паркове, чрез комплексното им изследване в следните направления: вид собственост по отношение на създаване и реализиране; разположение спрямо населените места; терените върху които са изградени; размери; видове (тип) по ЗИП; градоустройствен режим – урегулиране с ПУП.
- Изявяване на „картината" на състоянието на индустриалните паркове в България, която може да послужи като основа за дейности, свързани с анализи на държавни политики по отношение на индустриалните паркове в страната.
- Прилагане на метода за оценка на локализацията върху шест индустриални парка на територията на страната, което следва да докаже, че разработената концепция е обективна, обоснована, прецизна и е теоретична и практическа основа за аргументирани управленски решения.
- Разработване на градоустройствена концепция за локализация, която е приложима в следните направления за оценка на: потенциала на инвестиционни проекти преди тяхната регистрация в Регистъра на индустриалните паркове; силните и слабите страни на вече вписани в Регистъра на индустриални паркове, с оглед подобряване на функционалността им;
- Систематизиране на множеството комплексни социални, икономически и урбанистични фактори, свързани с индустриалните паркове и тяхната локализация, в контекста на нови съвременни производствени територии.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЛЕДВАЩИ РАЗРАБОТКИ

- Дисертационният труд има потенциал като отправна точка за други дейности, свързани с подобряването на различни градоустройствени аспекти на вече функциониращи индустриални паркове.
- Съществува потенциал за параметрично обвързване между критериите за оценка и локализационните модели.
- Методът за оценка може да бъде доразвит с новите технологии – интеграция на географски информационни системи (ГИС), триизмерно моделиране, създаване на автоматизирани софтуерни инструменти за оценка на терени, анализи с изкуствен интелект и др.

- На основата на дисертационния труд могат да се допълнят учебни помагала, свързани с производствените територии и да бъдат изготвени презентационни лекционни материали или части от задания за студентите от Архитектурен факултет.

ПРЕЦЕНКА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ по дисертационния труд.

Публикациите на автора са две. Разработени са самостоятелно. И двете са на български език. Публикувани са в периода 2024 – 2025 г. Свързани са с темата на дисертационния труд и отразяват части от научното изследване. Спомогнали са част от резултатите на изследването да бъдат апробирани сред научната общност.

АВТОРЕФЕРАТ. Композиран е съгласно изискванията и отразява основните части от дисертацията, с което се дава възможност да се очертаят постигнатите аналитични, теоретични и практически приноси, които приемам.

ПРЕПОРЪКИ. Към дисертанта имам две препоръки:

1. Препоръчвам дисертационният труд да бъде **издаден като самостоятелна монография** на български, а по възможност и на чужд език, като при евентуално издаване трудът се адаптира и за по-широка аудитория, работеща в тангиращи полета на дисертационното изследване.

2. Независимо, че разработените и публикувани изследвания на автора (2 публикации) защитават необходимия в количествено и качествено отношение брой на публикациите за една дисертация за присъждане на образователната и научна степен „Доктор", към арх. АТАНАС ВАСИЛЕВ имам препоръка да продължи научните си изследвания и увеличи в бъдеще публикационната си дейност, като разработи и публикува **научни студии и статии у нас и – особено в чужбина в реферирани и индексирани в световни бази данни архитектурни издания (а по възможност и в списания с Импакт Фактор)**, което ще даде възможност за международно цитиране на неговите изследвания и предложения, и ще го утвърди като учен с позиции в областта, в която работи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Квалификацията на **ас. арх. АТАНАС ВАСИЛЕВ** и досегашната му работа в полето на научните изследвания по разглежданата актуална тема за ин-

дустриалните паркове в Р. България ми позволяват да направя извода, че е разработена качествена и полезна за теорията и практиката дисертация, а авторът показва с този труд, че може да анализира, диагнозира и синтезира проблеми, формулирайки изводи и предложения в разглежданата област.

Дисертационният труд разглежда актуални проблеми, свързани с индустриалните паркове в Р. България, техните урбанистични аспекти и условията за оптималната им териториална локализация, която е важен фактор за създаването на социално-икономически връзки със съществуващите урбанистични структури и за успешното им развитие в дългосрочен план.

Темата на дисертационния труд е сложна, комплексна, нова и актуална. Изследвана и развита е по оригинален начин. Проучени са материали от разнообразни източници и различни автори, свързани с тематиката на изследването. Извлечена е сентенцията по темата и са формулирани и систематизирани обосновани изводи и предложения.

Направените и защитени в дисертационния труд приноси приемам.

Не може да не се отчете и високото ниво на представяне на дисертационния труд в текстово и графично отношение – целият труд разкрива и защитава високия потенциал на автора в разглежданата област.

Всичко гореизложено ми дава основание да приема дисертационния труд на **ас. арх. АТАНАС ВАСИЛЕВ** за самостоятелно разработен и напълно завършен. Спазени са изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) (ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г. и последвали изменения и допълнения), Правилника към него и нормативните документи на Университета по архитектура, строителство и геодезия в тази област.

В качеството си на член на Научното жури и рецензент на дисертационния труд давам своя положителен вот „ЗА“ присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР” на ас. арх. АТАНАС ВАСИЛЕВ по научна специалност (докторска програма) Териториално и ландшафтно устройство и градоустройство“ в професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия.

Рецензент: .....

Член-кореспондент на БАН, проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ,
„Доктор хонорис кауза“ на Лесотехнически университет, София

София,
15. 11. 2025 г.